

คิดซ้อนพุทธโธ

พระอาจารย์สงบ มนฺตสนฺโต

ถาม-ตอบ ปัญหาธรรม วันที่ ๑๖ มกราคม ๒๕๕๓

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองขาว อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

วันนี้ปัญหามันพื้น ๆ มาเนี่ยแต่มันเบื่องตันนะ ปัญหามันพื้น ๆ จนเราคิดว่าจะไม่ตอบเลยนะ เพราะคิดว่ามันไม่เป็นประเด็น แต่เขาโทรศัพท์มาทวงแล้วทวงอีกนะ ทวงมากเลย มาในเว็บไซค์ เขาฝากมาทวงใหญ่เลย จะให้ตอบให้ได้ ไอ้เราก็ดูเป็นพื้น ๆ อันนั้นพื้น ๆ ก็เลยตอบ คิดว่ามันก็เป็นประโยชน์กับปฏิบัติไหม ทำไมกำหนดพุทธโธแล้วเป็นอย่างนี้ทำไมเป็นอย่างนั้น แค่นั้นนะไม่มีอะไรเลย เคี้ยวพรงนี่จะเป็นนาน นานเขาถามมาแล้วค่อยว่าอันนั้น เอาอันนี้ก่อน เอาเลยละ

ถาม : อันนี้เขาถามมานะ ที่จะบริการจนกระทั่งนอนบริการหายไปในไหน แม้ตอนนี้ยังไม่เคยสัมผัสสมาธิจริง ๆ ก็ตาม แต่สัมผัสถึงความสว่างตอนหลับตาครับ ก็จะต้องทำต่อไปไม่ทอดทิ้ง กระทบได้ฟังไฟล์ของอาจารย์มาหลายไฟล์แล้ว ตอบคำถามกระทบได้หลายคำถาม แต่ยังมีบางประการบางประเด็นที่ผมยังไม่พบคำตอบ จึงอยากจะกราบเรียนถามอาจารย์ดังต่อไปนี้ครับ

๑. เมื่อบริการพุทธโธไม่ว่าจะชัดหรือเร็วเพียงใด ก็ยังพบว่ามีความคิดแทรกเข้ามาอยู่ดี แม้จะทำให้หายาบโดยการแปลงเสียงท่องพุทธโธออกมาดัง ๆ ก็ยังมีบ้างแต่การมีแทรกเข้ามาก็ยังมีความถี่น้อยกว่าช่วงที่กระทบฝึกหัดใหม่ ๆ และความคิดที่แทรกเข้ามามีอยู่สองแบบคือหนึ่งยังไม่ทราบว่ากำลังจะคิดอะไร จิตก็กลับมาบริการพุทธโธเหมือนเดิม สองคิดซ้อนกับพุทธโธไปด้วย เหมือนปากก็พุทธโธไปแต่ใจคิดออกมาเป็นเรื่อง พยายามหลายครั้งแต่ห้ามไม่อยู่ อุปมาเหมือนกับเปิดเพลงฟังไปพร้อมกับไปท่องพุทธโธ อยากถามว่ากระทบยังคงทำอย่างนี้ต่อไป โดยที่ไม่ต้องไปสนใจความคิดที่แทรกเข้ามา หรือต้องตั้งใจให้มากกว่านี้เพื่อปิดกั้นความคิดให้ได้อย่างสมบูรณ์ กระทบเคยลองแล้วรู้สึกเหมือนกดคันตัวเองมากเกินไป แล้วก็ปวดหัวไปหมด กระทั่งออกจากการนั่งสมาธิแล้วก็ยังมีน ๆ เพราะเดิมทีเป็นคนที่ไม่ค่อยให้จิตคิดตามรู้เอา จิตจึงมีอาการต่อต้าน (แต่เมื่อมีอาการตรงนี้น้อยลงแล้วครับ) นี่ข้อที่หนึ่ง

ตอบ : เวลาพุทธโธ ๆ เห็นไหม เวลาท่องพุทธโธเนี่ย เวลาท่องพุทธโธไปแม้แต่เสียงดัง ๆ ท่องพุทธโธเสียงดัง ๆ มันก็ยังมีแทรกเข้ามา โดยธรรมชาติใช่ไหม อันนี้มันปัญหา มีปัญหาเพราะว่าเราไปรู้ผลก่อน ใจไปรู้ผลก่อน ถ้าเราพุทธโธแล้วเนี่ยมันจะสงบใจ นี่พอพุทธโธ ๆ ๆ เราคิดว่าพุทธโธมันจะสงบเห็นไหม

นี่พอพุทโธ ๆ ๆ ๆ ไปเนี่ย เราไปสร้างผลไว้ก่อน เนี่ยที่ว่าเป็นสัญญา ๆ เนี่ย เราไปสร้างผล เราไปหมายผลไว้ก่อน พอเราหมายผลไว้ก่อนเวลาเราท่องพุทโธ ๆ ๆ ไปเนี่ยความคิดแทรกเข้ามาเห็นไหม

ความคิดมันแทรกเข้าเพราะอะไรรู้ไหม เพราะว่าเราไปหมายผล แต่จิตเรายังไม่เป็นตามนั้น เพราะเราใหม่ ๆ จิตเราต้องปรารถนาใช้ใหม่ เราพุทโธ ๆ ๆ แล้วมันจะได้ผล ว่างอย่างนั้น ปล่อยวางอย่างนั้น สมความปรารถนาอย่างนั้น ทีนี้มันยังไม่ถึงผล อย่างเช่นทำงานนี้ เราทำงานนี้แต่งานเรายังไม่เสร็จ เราคิดว่าเรายังไม่ทำงาน งานเราเสร็จแล้ว ถ้างานเราเสร็จแล้วรูปร่างจะออกมาเป็นอย่างนั้น

นี่พอเราทำงานอยู่งานยังไม่เสร็จ พุทโธมันแทรกเข้ามาเห็นไหม เพราะถ้างานเรายังไม่เสร็จ คือความคิดเรายังไม่ปล่อยวางโดยธรรมชาติของมัน นั่นวิสัยของมันคือพุทโธไปอย่างนั้นนะ อะไรจะเกิดขึ้นมาเราไม่ต้องไปปรับรู้อัน ทีนี้เพราะความไม่รับรู้มัน พุดง่าย ๆ นะแต่เวลาทำมันยากตรงไหน เวลาทำที่มันยากอย่างที่ว่าเนี่ย เมื่อก่อนอารมณ์มันคิดนึกอย่างไร เราก็ไม่รู้ไม่เห็นนะ แต่เราทำพุทโธ ๆ จิตมันสงบบ้างอาการที่มันเกิดขึ้น เรารู้อันเห็นนะก็เหมือนที่ชวณะมันไว

แต่เดิมนะด้วยความปกติแต่สามัญสำนึกเนี่ยมันก็มีความคิดบ้าง มันมีอะไรบ้าง มันก็รู้ ๆ อยู่แต่ มันก็ไม่ได้สนใจ มันก็ปล่อยไปตามเวลา แต่พอเราพุทโธ ๆ ๆ บ้างจิตมันดีขึ้นใช้ใหม่ จิตมันดีขึ้นก็ยิ่งเห็นชัดขึ้น มันเห็นชัดขึ้นมันก็ยังมีความคิดมันแทรกเข้ามาเห็นไหม ความคิดมันแทรกเข้ามาบ้าง อะไรบ้าง คิดซ้อนบ้าง ความคิดซ้อนมันก็เหมือนกับเราชักผ้า呀 เราเอาผ้าสกปรกมาซักผ้ายังไม่สะอาด มันก็ยังสกปรกอยู่บ้างใช้ใหม่ เราซักผ้า ซักผ้าเนี่ยความสกปรกก็หลุดไปบ้างแต่มันยังไม่สะอาด

เนี่ยมันคิดซ้อนใจ แล้วยังไม่สะอาดมันยังสกปรกอยู่ นี่ก็เหมือนกันความคิดมันเป็นธรรมชาติที่จิตมันเคยคิดอยู่ เราพุทโธ ๆ ๆ อยู่ มันก็คิดซ้อนขึ้นมาเหมือนกัน เนี่ยมันเป็นเรื่องธรรมดาของมันนะ แต่เนี่ยเราไปคาดคิด ถ้าพุทโธปั๊บเหมือนผ้าสกปรกเลยชุบน้ำขึ้นมาสะอาด ผ้าสกปรกชุบน้ำมาสะอาดแล้วเราไปหวังกันอย่างนั้นนะ แล้วมันก็สะอาดไหม ชุบน้ำขึ้นมามันก็ยังสกปรกอยู่อย่างนั้นนะ

นี่พอเราพุทโธ ๆ ๆ อยู่ มันก็มีความคิดแทรกอยู่อย่างนั้นนะ ถ้ามีความคิดแทรกอยู่อย่างนั้นเราวิตกกังวลทำไม ใหม่นี้คือความสกปรกของมันอยู่ใช้ใหม่ เราจะพุทโธเพื่อความสงบใช้ใหม่ เราจะพุทโธเพื่อความสงบ เราไม่ใช่พุทโธให้มันมีความคิด แต่ในความคิดมันเป็นธรรมชาติ มันเป็นเรื่องธรรมดาของมันอยู่อย่างนั้น ถ้ามันเป็นธรรมดาของมันอย่างนั้น เราก็พุทโธของเราไปเรื่อย ๆ พอพุทโธไปเรื่อย ๆ พอมันสงบเข้าจริง ๆ นะมัน อ้อ มันสงบสงบเป็นอย่างนี้ แล้วไม่สงบเป็นอย่างนั้น ไม่สงบ

แต่นี้ที่มันทำเนี่ยมันทำยาก พอเวลาพุทโธ ๆ ๆ มันทำได้ยาก พอทำได้ยากขึ้นมาเนี่ย มันจะมีอยู่ อันเดียวขณะที่น่าเป็นห่วง คือจะท้อใจก่อนไง พวกเราจะท้อใจ พวกเราจะแบบว่าไม่มีความอดทน เราคือว่าเป็นคนที่ว่าไม่เข้มแข็งว่างั้นเถอะ ถ้าคนไม่เข้มแข็งเวลาทำไปเนี่ย เวลาได้ผลขึ้นมาเหมือนเด็ก ๆ เลย เอาไอติมมาล่อนะชอบแต่อย่างอื่นไม่เอา นี่เหมือนกันเอาแต่สิ่งง่าย ๆ ง่าย ๆ ง่าย ๆ เอาสิ่งที่เป็นไปได้ ฉะนั้นจะต้อง... ถ้ามันยังพุทโธช้อนอยู่ มันจะสั่งใจอยู่ พุทโธให้ชัด ๆ ไว้

ถาม : อยากถามว่าแล้วกระผมต้องทำยังไงต่อไป

ตอบ : เนี่ยตั้งไว้เนี่ย ตั้งสติไว้ แล้วพุทโธไปเรื่อย ๆ เพราะสิ่งนี้มันได้ผลแล้ว ถ้ามันไม่ได้ผล เราจะพูดบ่อย เพราะตัวเราเองเราพุทโธมาก่อน ๒ ปี สุดท้ายแล้วเรามาใช้ปัญญาอบรมสมาธิ แล้วเราพิจารณาจิตไปตลอด ในการพิจารณาจิตของเราเห็นไหม พิจารณาจิตไปตลอด อันนี้ก็เหมือนกัน ถ้าทำพุทโธมันได้ผล พุทโธไปเรื่อย ๆ เพราะการว่าพุทโธให้จิตมันสงบเข้ามาเนี่ย เพราะพุทโธมันปลอดภัย

คำว่าพุทโธมันปลอดภัยเพราะอะไร มันปลอดภัยเพราะว่าจิตมันมีพุทโธนี้เกาะไว้ มันไม่เสีย ที่นี้มันไม่เสีย ฉะนั้นมันจะได้ผลยากไหม ยาก แต่มันไม่เสีย แต่ที่เราปล่อย ปล่อยที่ที่เราเกาะไว้ นี่ทำงานเนี่ยเราไม่มีอะไรเลย เราทำงานตามสบายของเราเหมือนวัวเหมือนควาย วัวควายให้มันเดินเล่นเล่นเล่นของมัน ให้มันไปกินหญ้า กินเป็นผักสวนครัวเขา เสียตั้งคันะ แต่ถ้าวัวผูกไว้เนี่ยวัวผูกไว้ วัวผูกไว้จะคนเลี้ยงวัวเขารู้ เราอยู่เราดูคงมาเราเห็นมาเยอะ ถ้าไปเลี้ยงวัวแล้วจี้เกียจนะ วัวเนี่ยถึงเวลาแล้วต้องกิน น้ำวันละครึ่ง ถ้าไม่ให้มันกินน้ำนะ ผูกเชือกไว้เนี่ยเชือกจะรัดคอวัวตาย

ไอ้คนที่เอาวัวไปผูกไว้เนาะ บางทีเชือกนั้นมันรัดคอเพราะว่ามันจะเดินของมัน มันจะงุ่นง่านของมัน แล้วไอ้งุ่นง่านเนี่ย ไอ้เชือกมันจะพันตัวมันเองแล้วมันตาย คนเลี้ยงวัวเนี่ยวัวตายเพราะที่เขาผูกไว้เนี่ยเยอะแล้ว อันนี้ก็เหมือนกัน อันนี้ว่าพุทโธ ๆ ๆ เนี่ย เรามีเกาะไว้เห็นไหม เรามีเกาะไว้จิตเรามีสิ่งนี้มันปลอดภัยไง มันปลอดภัยที่นี้มันได้ยากไหม มันได้ยาก แต่ถ้ามันได้ยากทำที่สุดแล้วถ้ามันไม่ได้ ขึ้นมาเนี่ย เพราะคำว่าสมาธิในระดับ ๔๐ ห้อง วิธีการทำความสงบถึง ๔๐ วิธีการที่พระพุทธเจ้าสอนไว้ ฉะนั้นถึงบอกอะไรก็ได้คำว่าอะไรก็ได้ให้จิตมันสงบไป

แต่เวลามันใช้ออกปัญญาอีกเรื่องหนึ่ง เนี่ยสมาธิอบรมปัญญา ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้ามีปัญญาดอนนั้น ถ้ามีปัญญาขึ้นมาเนี่ยปัญญามันเกิดขึ้นมา นั่นอีกขั้นตอนหนึ่ง เวลาหลวงตาท่านพูดบ่อย สมาธิ น้ำเต็มแก้วคือจิตมีรากมีฐานของมัน ถ้าน้ำเต็มแก้ว แต่ขั้นของปัญญาไม่ใช่น้ำเต็มแก้วเนี่ย น้ำเต็มแก้วเนี่ย แก้วเนี่ยมันบังคับน้ำให้อยู่ในแก้วนั้น แต่เวลาขั้นของปัญญาเนี่ยมันไม่มีแก้วบังคับนะ ขั้นของ

ปัญญาไม่มีขอบเขต มันจะไปของมันเต็มที่แล้ว เพราะปัญญาของเรา มันไปได้เต็มที่เห็นใหม่ พอไปเต็มที่ เวลาขึ้นของปัญญาไปอีกเรื่องหนึ่ง

แต่ถ้าขั้นของสมาธินี้ วิธีการคำว่าอะไรก็ได้เนี่ยเพื่อให้จิตสงบนี้ ๔๐ วิธีการเนี่ย พุทโธ ๆ หรือว่ามรณานุสติเห็นใหม่ ปัญญาอบรมสมาธิเนี่ย กลืนต่าง ๆ นี่ เพื่อให้จิตมันสงบ ถ้าจิตมันสงบคำว่าปลอดภัย คำว่าปลอดภัยเราจะไม่เสียหาย มีคำบริกรรมพุทโธ ๆ ๆ ไว้เนี่ย ถ้ามันไม่ได้จริง ๆ แล้วเนี่ย คำว่าปัญญาอบรมสมาธิเนี่ย ปัญญาอบรมสมาธิเนี่ยใช้ปัญญาไล่ความคิดไป ปัญญา ก็มันคิดอยู่แล้วอะไรคือปัญญาอีกล่ะ สถิตีตามความคิดนั้นไปความคิดมันเกิดดับ นั่นคือปัญญาอบรมสมาธิ

ถาม : นี้อยากถามว่ากระผมต้องทำอย่างนี้ต่อไป โดยที่ไม่ต้องไปสนใจความคิดที่แทรกเข้ามา หรือต้องตั้งใจให้มากกว่านี้

ตอบ : ไม่ต้องไปสนใจความคิดเข้ามา ไม่ต้องสนใจเลย เพราะเราไม่สนใจไม่สนใจความคิดนั้น แล้วเรากำหนดพุทโธ ๆ ๆ เนี่ย เราเอาจิตของเราเนี่ยไปสนใจพุทโธ ถ้าไปสนใจพุทโธเห็นใหม่ เหมือนมือที่ว่ามีมือนี้หีบของได้ขึ้นเดียวนี้ ถ้าจิตมันไปพุทโธทั้งหมด ความคิดไม่มีหรอก นี่จิตนี้หนึ่งเดียว คิดได้อย่างเดียว มือหีบของได้ขึ้นเดียว

ทำไมพุทโธมันซ้อนเข้ามาล่ะ มันซ้อนเข้ามาเนี่ย มันซ้อนเข้ามาเพราะมันเร็วไง ความคิดของจิตนี้มันเร็วมาก พุทโธ ๆ ๆ นี่ เราพุทโธไม่ทันมันแล้วมันซ้อนเข้ามา ทีนี้ไม่ต้องไปสนใจมัน พอไม่สนใจมัน คู่มือเราเนี่ยถ้าเราหีบชัดเจขึ้นมา หีบพุทโธชัดเจขึ้นเนี่ย ความคิดมันหายไปโดยธรรมชาติเลย โดยความจริงเลย แต่เนี่ยมันละล้าละลังไง เวลาพุทโธนี้พุทโธเราต้องนึกขึ้นมาเพราะเป็นวิตกพิจารณาใหม่ แต่ความคิดมันโผล่มาเอง เอ๊ะ นี้อะไร ไอ้เนี่ย นึกเกือบตาย

เพราะเรานึกขึ้นมาเนี่ยมันรู้ ๆ อยู่แล้วว่าเรานึกพุทโธ มันก็ไม่สนใจ กิเลสมันร้ายนัก แต่เวลามันเป็นความคิดแล่นมาเนี่ย มันอยากรู้อันนั้นนะ พออยากอันนั้นมันคิดซ้อน คิดซ้อนไง พอคิดซ้อนขึ้นมาเนี่ย อันนี้มันเป็นกำปั้นทุบดินนะ เพราะอะไรรู้ใหม่เพราะมันไม่ใช่ชำระกิเลส เพราะมันต้องการให้จิตสงบ ฉะนั้นเราไม่ได้ฆ่ากิเลสเลย กิเลสเนี่ยมันสลายมัน คือมันไม่มีอาวุธอะไรไปฆ่ามัน แต่พุทโธ ๆ ๆ นี่เพียงแต่ว่าแบบว่าเลิกแล้วต่อกันนะ คือว่าเอ็งก็อยู่ของเอ็ง ข้าก็อยู่ของข้า ให้จิตข้าสงบนะ ไอ้กิเลสมันเลยชะล่าใจเห็นใหม่ มันถึงกวาดตลอดไป

แต่พอเป็นขั้นของปัญญานะ มันมีมิด มีคัมภีร์มารูชนะ ปัญญานี้จะไปฆ่ามัน มันหลบ ถ้ามีปัญญาออกนะ กิเลสมันจะหลบ มันจะซ่อนตัว แต่ถ้าเป็นบริกรรมพุทโธ ๆ ๆ สมถะเนี่ย มันชะล่าใจ

เพียงแต่เราเหมือนที่หันทับหญ้า หันทับหญ้าเนี่ย คือเรา แยกกัน เราแยกกันนะ เอ็งอยู่ส่วนเอ็ง ข้า อยู่ส่วนข้า แล้วข้าสงบได้เพราะสมาธิมันไม่ได้การมากิเลส มันเพียงแต่ทำจิตให้สงบ ทำความสะอาด ของใจเท่านั้นเอง

ฉะนั้นเพราะถ้าเนี่ยเวลาปฏิบัติใหม่มันงตรงนี้ไง งงว่า ถ้าพุทโธ ๆ ๆ จิตเป็นสมาธิขึ้นมาเนี่ย แล้วปัญญามันจะไม่มี แล้วก็อยากจะใช้ปัญญา แล้วเวลาปัญญาออกไปก็คิดว่าปัญญา หลวงปู่เจี๊ยะเห็น ใหม่ อ่างหลวงปู่เจี๊ยะบอ่ย หลวงปู่เจี๊ยะบอกว่าเราคิดตามข้อพระคุณนี้เป็นชั่วโม่ง ๆ นี่ ถ้าจิตมันอยู่ใน โครงสร้างของเราเนี่ยคือสมณะ เพราะจิตมันไม่แล่นออก ไม่แล่นออก สมณะนะ เนี่ยเราคิดว่าเราอยู่ จิต มันวิ่งอยู่ตามโครงสร้างของพระคุณนี้ เราคิดว่านี่คือวิปัสสนาแล้ว ไม่ใช่

แต่พอเป็นสมณะจิตมันสงบแล้วเนี่ย จิตนี้ก็วิ่งอยู่ในโครงสร้างเดิมนี้แหละ แต่ แต่จิตเห็นพระคุณ เห็นโครงสร้างตามความเป็นจริง แต่ขณะที่เราพยายามบังคับให้มันอยู่ในโครงสร้างเนี่ย จิตมันอยู่ที่ข้อ พระคุณนี้ว่ พระคุณข้อมือ พระคุณข้อสอเห็นใหม่ เราบังคับไม่ให้มันแล่น ไม่ให้มันออกเห็นใหม่เนี่ย สมณะ นี่ก็เหมือนกันมันพุทโธ ๆ ๆ ๆ ถ้ามันสงบแล้วเห็นใหม่ พอจิตมันสงบแล้วเวลาออกขึ้นของ ปัญญามันเป็นคนละเรื่อง ไม่ต้องไปห่วง

เราจะอ้างหลวงตาประจำ หลวงตาจะบอกว่าเวลาทำสมาธิไม่ต้องมาห่วงปัญญา ถ้าเราจะทำ ความสงบของใจไม่ต้องไปห่วงปัญญา ใจนี้มันละล้าละลัง นี่มันละล้าละลังเห็นใหม่ ถึงว่าไม่ต้องไป สนใจอย่างอื่นใช่ไหม ใช่! ทำหน้าที่สิ่งใดทำให้มันชัดเจนไปที่ละอย่าง กินข้าวเสร็จแล้วเนี่ยนั่งอยู่เฉย ๆ เนี่ย ถ้วยจานไปล้างเองไม่ได้หรอก กินข้าวเสร็จแล้วก็ลุกขึ้นไป แล้วเก็บสำรับนั้นไปล้างถ้วยล้าง จานมันก็จบ นี่เหมือนกันเวลากินข้าวเสร็จแล้ว กินเสร็จแล้วใครจะล้างเนี่ย นี่เวลาทำสมาธิเวลาทำความ สงบก็เป็นห่วงนั่นเป็นห่วงนี่ไง ทำหน้าที่ของตัวเองให้ชัดเจน สิ่งใดสิ่งหนึ่งให้เป็นชัดเจนตามหน้าที่ นั้น

ถาม : ๒. ในเมื่อในการบริกรรมพุทโธระหว่างวัน กระผมพบว่าบางครั้งจิตจะพลอยนานกว่าการนั่ง สมาธิเป็นเรื่องเป็นราว กล่าวคือพุทโธหายไปเลย แล้วมีความคิดโผล่ขึ้นมาแทน (ในลักษณะไม่ใช่ ความคิดซ้อนพุทโธ แต่พุทโธหายไปเลย มีแต่ความคิด) ตรงนี้กระผมลองแก้ด้วยคำบริกรรมพุทโธ รั้ม โม สังโม พบว่าผลลบหลุดไปเลยน้อยลง วิธีนี้ใช้ได้หรือไม่ครับ

ตอบ : เนี่ยพุทโธอย่างเดียว ย้อนกลับไปทีข้อแรกไม่ต้องสนใจสิ่งใดเลยพุทโธอย่างเดียว ที่นี้เพียงแต่ มันมีประเด็นไง เนี่ยมันมีประเด็นว่า

ถาม : เวลาพุทโธหายไปเลย แล้วมีความคิดโผล่ขึ้นมาแทน (ในลักษณะความคิดซ้อนพุทโธ แต่พุทโธหายไปเลย มีแต่ความคิด)

ตอบ : เห็นไหมเวลามีความคิดขึ้นมาแทน เนี่ยคือว่าเวลาเรากำหนดพุทโธเนี่ยนะ พุทโธเนี่ยเป็นพุทธานุสสติ เราวิตกขึ้นมาอีกพุทโธ ๆ ๆ ๆ ถึงมีใช้ใหม่ ถ้าเราไม่นึกพุทโธ ๆ ก็ไม่มีใช้ใหม่ ฉะนั้นเวลา...ในลักษณะความคิดซ้อนพุทโธ แต่พุทโธหายไปเลย มีแต่ความคิดเห็นใหม่ คือความคิดมันไม่ได้นึกพุทโธไง พลังงานตัวนี้มันไม่ได้เกาะเกี่ยวอะไรเลย มันเป็นพลังงานธรรมดาใจ เป็นพลังงานธรรมชาติของมัน นี่พอมันนึกพุทโธก็ความคิดเฉย ๆ ใจ ไม่มีพุทโธเลย เนี่ยอาการที่เขาเป็นนะ เขาเป็นจริง ๆ

อย่างนี้แสดงว่าพุทโธหาย พุทโธหายนี้ไม่ใช่พุทโธหายแบบเข้าสมาธินะ พุทโธหายเพราะว่าของหาย ถืออยู่ในมือแล้วตกหาย แต่ตัวเองไม่ได้อะไร มันได้แต่มือใจ มือถือพุทโธอยู่แล้วพุทโธหลุดหายไปก็เหลือมือเฉย ๆ ความคิดคนมีอยู่ ธรรมชาติคนมีอยู่ แต่คำบริกรรมมันมีที่ให้จิตมันเกาะเกี่ยวไว้แล้วเวลาพุทโธหายไป มันเหลือแต่พลังงานที่มันเกาะเกี่ยวสิ่งใด มันก็เล่นเป็นความคิดเฉย ๆ เห็นไหมเห็นโทษมันหรือยัง

เนี่ยเห็นโทษของการไม่บริกรรมใหม่ พอเห็นโทษของการไม่บริกรรมเนี่ย พอมันอยู่เฉย ๆ เนี่ยความคิดมีแต่ความคิด พุทโธหายไปแล้วมีแต่ความคิด เนี่ยแล้วความคิดมันคืออะไร ความคิดนั้นคือพลังงาน ความคิดนะ เพราะเวลามันคิดพุทโธมันจะมีขึ้นมา นี่พอพุทโธมันหายไปเนี่ย ความคิดมันไปคิดอย่างอื่น มันไปคิดอย่างอื่น พลังงานอันนั้นมันมีอยู่ พุทโธไปเรื่อย ๆ เนี่ยการภาวนาเนี่ย ถ้าพูดถึงใครทำอะไรแล้ว เนี่ยประสบการณ์เนี่ยมันจะบอกเลยพูดมาเนี่ยมันพูดถึงวุฒิภาวะของจิต ของใจที่มันประสบสิ่งใดมา

นี่หลักการภาวนาต้องมียังนี้อย่างนี้คือว่าเราไปรู้ไปสัมผัสไปทำมา อย่างเช่นเรากินอาหารเนี่ย น้ำพริกนี้เผ็ดไป น้ำพริกนี้เค็มไป เปรี้ยวไป เพราะลิ้นเราสัมผัส นี่ใจมันสัมผัสความรู้สึกสัมผัสที่มันเป็นจริงเห็นไหม กลับมาที่พุทโธเหมือนเดิม หลวงตาถึงบอกว่าพุทโธสะท้อนสามโลกธาตุ พุทโธคำเดียวสะท้อนสามโลกธาตุเพราะมันสะท้อนหัวใจ แล้วหัวใจมันเป็นอย่างนั้น กลับมาที่พุทโธอย่างเดียว มันเยอะ

ถาม : ๓. กระผมได้ศึกษาธรรมะของครูบาอาจารย์ท่านหนึ่ง ซึ่งท่านเน้นการเดินจงกรมเพื่อสร้างสติ ท่านกล่าวว่า สำหรับมือใหม่การนั่งนิ่ง ๆ อาจทำให้เกิดโมหะสมาธิ แล้วท่านยังย้ำว่าสติที่ได้จากการเดินจงกรม หรือเคลื่อนไหวเป็นสติที่มั่นคง แต่ท่านให้กำหนดรู้อยู่ที่สัมผัสเท้ากระทบ ไม่ได้บอกให้

บริการมุตโรกำกับไปด้วย หากจิตคิดเมื่อใดให้กลับมาที่สัมผัสเท้ากระทบทันที โดยที่ไม่ต้องสนใจความคิดนั้น

ณ จุดนี้ผมเข้าใจว่าโมหะสมาธิเกิดจากการที่ผู้ปฏิบัติบริการมุตโร แล้วไปจงใจให้มุตโรหาย มุตโรหายไปเอง หรือพอสงบนิคหน้อยก็ปล่อยมุตโร แล้วเข้าไปเกาะกับความสงบนั้น ทั้ง ๆ ที่จริง ๆ แล้วจิตยังนึกมุตโรได้อยู่ ตรงนี้คือโมหะสมาธิใช่หรือเปล่าครับ

ตอบ : คำตอบอันนี้มันจะไปตอบไอ้มุตโรหายข้างบนนั้นนะ เวลามุตโรหายก็เป็นอันนี้นะ แต่เวลาเราเป็นเองเนี่ยมันนึกไม่ออก มันรู้ไม่ได้ แต่เวลาไปอ่านธรรมะคนอื่นมันรู้ได้นะเห็นไหม

ถาม : ถ้ามุตโรแล้วเข้าไปเกาะกับการกำหนดที่เป็นจริงโดยมุตโร ให้อยู่ตรงนี้คือโมหะสมาธิใช่หรือเปล่าครับ แต่การเดินจงกรมนี้เป็นของหายาบ ยากที่จะเคลิ้มซึ่งตรงนี้ผมพบว่าการเปล่งเสียงท่องมุตโรออกมา หรือการเน้นมุตโรชัด ๆ เร็ว ๆ ก็เป็นการป้องกันการเกิดโมหะสมาธิด้วยเหมือนกัน ไม่ทราบว่าจะผมเข้าใจถูกหรือเปล่าครับ

ตอบ : เนี่ยเวลานี้เข้าใจถูก เวลาเข้าใจถูกเนี่ยเวลาเข้าใจเนี่ยออกมันใช้ธรรมะ ใช้ปัญญา เนี่ยตรรกะการคำนวณ การคิด การหาเหตุผล เนี่ยมันเข้าใจได้ แต่! เวลาตัวเองเข้าไปประสบเนี่ยง เวลามุตโร ๆ ๆ เวลามันคิดนี้ถูกหมดนะ แต่เวลานั่งสมาธิเวลาอะไรเกิดขึ้นเฉพาะหน้านี้ไม่ทัน นี่ไงเอ้าไม่ทันเพราะอะไร เราไม่เป็นปัจจุบันธรรมนะ เนี่ยอย่างนี้ถูก คำว่าถูกเป็นโมหะสมาธิไหม เพราะมุตโร ๆ ๆ ๆ หายไปเนี่ย มันว่าง ๆ ๆ ๆ มันก็เนี่ยเป็นโมหะสมาธิ แล้วสิ่งที่ทำกระทบเห็นไหม ให้กำหนดรู้เนี่ยเพื่อแก้โมหะสมาธิ ผู้หัดใหม่ต้องให้ชัดเจน นี่ก็เหมือนกันมุตโรต้องชัดเจน แล้วมุตโรมันจะเป็นของมันไปเอง คำว่ามุตโรเนี่ยมุตโรเป็นมุตโรฐานุสสติ อันนี้มันเป็นคำตอบในตัวมันแล้ว

ถาม : ๔. บางครั้งการบริการมุตโรโดยการนึกในใจ ผมพบว่าปากหรือลิ้นของกรรมนั้น มีอาการสั่นไหวตามจังหวะการบริการมุตโร ไม่ทราบว่าตรงนี้เราปล่อยไปอย่างนี้ได้หรือไม่ครับ

ตอบ : กลับมาที่มุตโรอย่างเดียวนะ อันนี้มันเพียงแต่ลิ้นสั่นไหวนะ เวลามุตโร ๆ ๆ ไปเนี่ย พอจิตมันจะลงบางที่มันเอียง มันวูบ มันต่าง ๆ เนี่ย พอมันวูบปั๊บเราก็จะวูบ พอวูบปั๊บ จิตมันก็จะแว็บ เนี่ยมันขาดช่วงแล้ว พอแว็บขึ้นมาก็ตั้งต้นใหม่ นั่นต้องทำอยู่อย่างนี้แล้วตั้งสติดี ๆ อย่าให้มันเป็นบ่อย เป็นบ่อยนั้นถ้าอาการเอนเอียงอาการต่าง ๆ เนี่ย เราพยายามตั้งมุตโรไว้หรือพยายามรักษาไว้ แต่เวลามันวูบเนี่ยเห็นไหม อาการวูบเนี่ยมันลึกกว่าการเอียง

พออันนั้นลึกกว่าเนี่ย จิตเนี่ยมันปล่อยอารมณ์ความรู้สึกที่หยาบเนี่ย มันไปรับรู้อาการที่วุ่นนั้น อาการวุ่นนั้นจะติดอยู่ที่จิต แล้วมันถึงเวลา มันจะวุ่นอยู่อย่างนั้นนะ เนี่ยมันจะเป็นอุปสรรคเข้าไปเรื่อย ๆ ในการเป็นสมาธิเนี่ย อาการเอนเอียง อาการวุ่น อาการมันตกจากที่สูง อาการต่าง ๆ เนี่ย เนี่ยสิ่งนี้มันเหมือนกับรสชาติอาหารอีก รสชาติอาหาร ถ้าอาหารที่ไม่กลมกล่อม รสชาติที่ไม่ถูกใจเราเนี่ย เราไม่พอใจสักอย่างหนึ่งเลย แต่ถ้าเราปรุงอาหารจนกลมกล่อมที่เราพอใจแล้วเนี่ย รสชาติอันนั้นที่ถูกใจเรา

จิตเวลาเข้าสมาธิเนี่ย มันจะมีรสชาติที่มันไม่กลมกล่อมเห็นไหม อาการวุ่น อาการเอียงนะเป็นรสชาติที่เราไม่พอใจทั้งนั้นเลย แล้วมันก็ไม่มีความรสชาติอะไรที่เราพอใจเลย แล้วกิเลสมันก็จะเอารสชาติอย่างนี้มาหลอกให้จิตเนี่ยติดอย่างนี้ไปตลอด นี่อาการที่กว่าเราจะปรุงอาหารของเราจนรสชาติที่ถูกใจเรา เนี่ยมันพอใจแล้วมันเป็นตามจริง ฉะนั้นมันปรุงยากมันปรุงยากเพราะว่ามันปรุงแล้วมันไม่พอใจสักทีหนึ่ง จิตมันไม่พอใจสักทีหนึ่ง

ฉะนั้นเราก็ต้องกำหนดพุทโธ ๆ ๆ ๆ อาการอย่าไปติดมัน รสที่ไม่พอใจเราก็ไม่จรรสนั้นมาตลอดไป เปลี่ยนใหม่ เปลี่ยนใหม่ ทั้ง ๆ ๆ ๆ ทั้งตลอด อยู่กับพุทโธตลอดอย่างเดียวไปเลย อาการที่ลื่นมันสั้นต่าง ๆ เหมือนกันบางคนไม่นั่งพุทโธ นั่งเฉย ๆ นะ พอพุทโธ ๆ ๆ ๆ น้ำลายเต็มปาก อ้อ! พุทโธ ๆ ๆ ๆ อ้อ! แล้วพอเลิกพุทโธมันก็หาย มันหลอกร้อยแปดนะ กิเลสนี้ร้ายนัก

ถาม : ๕. เนื่องจากชีวิตของคนเราไม่เที่ยง ถ้าหากว่ากรรมยังไม่สามารถปฏิบัติได้แม้แต่ชั้นกัลยาณปุถุชน ยังบริกรรมจนจิตรวมไม่ได้ แล้วต้องตายเสียก่อน จะมีอุบายหรือวิธีการใดที่จะได้เกิดใหม่ชาติหน้า ได้เป็นมนุษย์พบพุทธศาสนาที่แท้จริง ไม่ถูกหลอกจากบุคคลแอบอ้าง และยังคงมีศรัทธาในการปฏิบัติรับ เพราะกลัวการเกิดใหม่โดยลืมทุกสิ่ง แล้วใช้อำนาจบุญที่ได้ทำชาตินี้ไปกระทำความชั่ว พาตัวเองตกต่ำในชาติถัดไปครับ

ตอบ : อันนี้ก็น่าสนใจ ทุกคนเวลาคิดดีก็คิดอย่างนี้ เวลาคิดดีเห็นไหม เราปฏิบัติในชาตินี้ ถ้าพูดถึงการปฏิบัติเนี่ยนะ การภาวนาของเราเนี่ย คือ สมาธิ ปัญญา ปัญญาจะเกิดจากการภาวนาพุทโธ ๆ ๆ นี่นะ พุทโธ ๆ ๆ ๆ เนี่ยมันทำให้จิตนี้มันคง แล้วจิตเนี่ยต่อไปนี่มันจะมีปัญญา มีเขาว์ปัญญาของเขา

เนี่ยเวรกรรมเห็นไหม เนี่ยอุปปกเห็นไหมที่ว่าไม่มีปัญญา ที่ว่ามหาปณกพีช่ายให้ทองเนี่ย ในชาติหนึ่งเคยบวชเป็นพระ แล้วพระองค์หนึ่งทองปาติโมกข์ ตัวท่านเองชำนานูมาก พอเห็นพระทองถูก ๆ กัก ๆ เนี่ย ไป..เหมือนกับเห็นมันก็ทนไม่ได้ มันไปหัวเราะ โอ้พระองค์นั้นก็เลยอาย ก็เลยไม่ทำความดีอีกเลย กรรมอันนั้นนะ มาอีกชาติหนึ่งนะทำให้สมองตีบมากเลย ทั้ง ๆ ที่เขามีบุญมากนะ

เนี่ยพูดถึงเวอร์กรรมไง เนี่ยถ้าเราศึกษาพระไตรปิฎกทุกคนจะกลัว กลัวว่าถ้าชาติต่อไปเนี่ยทำบุญ ชาตินี้มีอำนาจชาตินี้ สังเกตได้ไหมคนมาจากพรหม มาจากสวรรค์พวกนี้จะมีอำนาจในตัวเองเขาเอง แต่อำนาจนี้เป็นสากลนะ คือว่าอำนาจเนี่ยสังเกตได้ไหม ถ้าคนใช้อำนาจในทางที่ดีเขาจะทำให้ ประเทศชาติมีความร่มเย็นเป็นสุข แต่บางคนใช้อำนาจนี้ไปทางที่อิทธิพล ไปทางการทำร้าย สังเกตได้ คนที่มีอิทธิพลแล้วทำร้ายประเทศชาติ พวกนี้มีเขาว่าปัญญาทั้งนั้นนะ

เนี่ยเขาพูดอย่างนี้ ถูก แสดงว่าเนี่ยเห็นไหม กลัวการเกิดใหม่โดยลืมทุกสิ่งแล้วใช้อำนาจบุญที่ทำในชาตินี้ไปกระทำความชั่ว อำนาจบุญกุศล อำนาจของเนี่ยมันเป็นอำนาจสากลคือมันทำอะไรก็ได้ ใจ เหมือนเงินนี้ทำดีก็ได้ทำชั่วก็ได้ เงินเนี่ยซื้อสิ่งเป็นประโยชน์ก็ได้ ไปจ้างคนทำลายคนอื่นก็ได้ ตัว เงินเฉย ๆ มันใช้ได้ทุก ๆ อย่าง

บุญกุศลที่เป็นอำนาจเนี่ย แล้วถ้ามีปัญหาที่มีสติควบคุมมันนะ มันจะใช้ประโยชน์ได้ดีมาก ๆ ฉะนั้นถ้าเป็นห่วง เป็นห่วงก็ทำดีไว้ล่ะ ภาวนานี้แหละ การนั่งภาวนากันทำให้เรามีเขาว่าปัญญา เขาว่า ปัญญาในการทำสิ่งที่ดี ๆ นี่พูดถึงถ้ายังภาวนาเห็นไหม

เราอยู่กับพระมานะพระหลายองค์ที่ภาวนามาแล้ว มันไม่ก้าวหน้าเนี่ย เขาก็บอกว่าเขาก็อยากจะ ภาวนาเนี่ยไปเรื่อย ๆ เพื่อจะให้ภพชาติสิ้นเข้ามา อย่างน้อย ๆ ใช้อย่างนี้เป็นธรรมชาติ อย่างเช่นน้ำมัน พลังงานต่าง ๆ นี่เป็นประโยชน์มากเลยแล้วเอาไปใช้อะไร จิตเราก็เหมือนกัน ถ้าทำบุญกุศลเนี่ยมันเป็น สิ่งพลังงานที่ดี มันเป็นพลังงานที่ดี แล้วในนั้นเป็นน้ำมัน แล้วน้ำมันไปใช้อะไรต่อไป ถ้าน้ำมันไปใช้ อย่างอื่นต่อไป

อันนี้มันต้องอยู่ในปัจจุบัน เนี่ยเวลาอดีตอนาคตถึงแก่กิเลสไม่ได้ เวลาคิดดีมันก็เป็นห่วงอย่างนี้ แต่มันก็ไม่น่าจะมีปัญหา ถ้าเราสุกโตเห็นไหม ครูบาอาจารย์เราสอนว่า ถ้าในปัจจุบันดีพรุ่งนี้ก็ต้องดี ถ้า ในปัจจุบันดี เนี่ยเราทำได้ดีสุดความสามารถของเรา ก็ทำอยู่ในบุญกุศลพยายามทำ บุญกุศลเป็นของ ๆ เรานะ เราทำมาบุญกุศล ๆ แล้วเสียสละ ๆ โห่ อยู่บ้านนะเข้าห้องพระปิดนั้นละบุญกุศล พุทโธ ๆ กำหนดพุทโธนั่นแหละ

ทำทานร้อยพันพันหนไม่เท่าถือศีลบริสุทธิ์หนึ่งหนึ่ง ถือศีลบริสุทธิ์ร้อยพันพันหนไม่เท่าสมาธิ หนึ่งหนึ่ง มีสมาธิร้อยพันพันหนไม่เท่าเกิดปัญญาหนึ่งหนึ่ง แล้วมันเกิดจากอะไรนะ เนี่ยทำอย่างนี้ทำ ประเสริฐที่สุด ทำบุญ ๆ ๆ ทำบุญต้อง.. ทำบุญ ๆ ๆ บุญกิริยาวัตถุ ถิ่นสมาธินี้เสียสละ เสียสละกิริยา ทำทางที่สะดวกสบายมานั่งสมาธิก็บุญแล้ว บุญนี้เกิดขึ้นมาจากเราฉะนั้นอันนี้มันจะห่วงนักก็มาตั้ง สติ แล้วสุกโตในปัจจุบันนี้ ถ้าปัจจุบันสุกโตข้างหน้านั้นจะสุกโตตลอดไป

ถาม : ๖. งานที่ไม่ต้องใช้ความคิดมากจะบริกรรมพุทโธไปด้วย ดีหรือเปล่าครับ หรือว่าทำงานใด ๆ ก็ควรจดจ่อกับการทำงานนั้น ๆ ไปเลยครับ เคยอ่านเจอหลวงพ่อ.....ตอนเป็นเณรท่านเดินจงกรมไปอ่านหนังสือไป แล้วถูกพระผู้ใหญ่ท่านตักเตือนว่าทำสองอย่างพร้อมกันมันไม่ได้ความนะครับ

ตอบ : อันนี้ถูกต้อง อันเนี่ยอย่างเจี่ยพุทโธไปแล้วอ่านหนังสือไปเนี่ย ทำทั้งสองฝ่าย แต่ถ้าเราบริกรรมพุทโธ ๆ ๆ นะ เนี่ยเราก็ก็นั่งอย่างเดียวนะ แต่ถ้าอย่างที่ว่าเช่นในเมื่อทำงานใด ๆ ก็ควรจดจ่อกับงานนั้น นี่ก็ถูกต้อง ถ้างานที่มันต้องใช้สติใช้อะไรเนี่ยอยู่กับงานนั้นเลย อันนี้มันจะย้อนกลับไปที่ว่าพุทโธคิดซ้อนนะ

ถ้าพุทโธคิดซ้อนเห็นไหมทำไมมันคิดซ้อนได้ละ นี่ถ้างานหยาบ ๆ เนี่ยเห็นไหมมันอยู่กับงานก็ได้อยู่กับพุทโธก็ได้ ถ้างานหยาบ ๆ ด้วยความชำนาญของมัน เราอยู่กับพุทโธก็ได้แต่อยู่กับงานการเดินสมาธิ เราก็ดึงสติอยู่เห็นไหม เวลาเดินสมาธิเนี่ยเราก็กำหนดจิตของเราอยู่ ทำมันก็เดินไปตามธรรมชาติของมัน

นี่ก็เหมือนกันเวลาทำงานนี้ทำงานไปของมัน แล้วเรากำหนด เราอยู่กับงานแต่เวลามันว่างอยู่ก็กลับมาพุทโธ กลับมาพุทโธก็เป็นวัฏฏอยู่อย่างนั้นละ ฉะนั้นถ้าทำงานอย่างนี้ถือว่าทำงานอย่างเดียวนะ มันไม่ได้ทำสองอย่าง แต่ที่ว่าหลวงพ่อ.....ท่านเดินจงกรมด้วยแล้วท่านอ่านหนังสือไปด้วยเห็นไหม เนี่ยทำสองอย่าง แต่ท่านก็อาจทำอย่างเดียวก็น่าได้ แต่ที่นี้พระผู้ใหญ่เขาเตือนเป็นธรรมดาเป็นครูบาอาจารย์ก็ต้องสอนเป็นเรื่องธรรมดา อย่างนี้ไม่ถึงกับเสียหาย ทำอย่างใดอย่างหนึ่งให้ชัดเจน

ถาม : ๗. ไม่ทราบว่พระอาจารย์มีคำแนะนำอื่น ๆ เพิ่มเติมหรือเปล่าครับ กระผมจะน้อมปฏิบัติสุดความสามารถที่จะทำได้ครับ หากมีโอกาสจะมาหาอาจารย์

ตอบ : คำแนะนำก็เนี่ยคำแนะนำ คำแนะนำก็คือให้ตั้งใจ ให้ตั้งใจของเราทำเพราะเวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า พระลูกศิษย์นั้นอย่างสาวก สาวกที่เวลามีมรรคมีผลไปกราบท่านนะ ท่านจะถามว่า ใครนี้ทรมานมา ใครนี้ทรมานมา คนที่ทรมานเห็นไหม เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ยังปรารภนาอย่างนั้น

นี่ก็เหมือนกัน เราปฏิบัติของเราเนี่ยเพื่อผลประโยชน์กับของเราเอง ปฏิบัติของเราเองแล้วไม่ต้องไปน้อยเนื้อต่ำใจ ไม่ต้องไปอะไรเพราะอำนาจวาสนาเนี่ย คนเรานะแข่งบุญแข่งอำนาจวาสนากันไม่ได้ สิ่งที่เกิดขึ้นมาแล้ว ปัจจุบันนี้ถ้าเราสนใจในศาสนานี้สุดยอดนะ โธ่ สนใจในศาสนา โทษนะ โยมออกไปในสังคมคนนั้นก็ถาก คนนี้ก็ถาก คนสนใจศาสนาเนี่ย คนนี้ก็ถาก คนนี้ถากมัย ให้สนใจ

ศาสนาเนีย อยู่สังคมไม่กล้าบอกกันเป็นนักภวานานะ เวลาบอกเรานี้ทำภวานาหรือ ยังไม่กล้าพูดเลยว่า เราภวานา

เนียนั้นเป็นวาสนาหรือยัง ฉะนั้นทำตรงนี้แค่เรามานับถือเรามาตั้งใจปฏิบัติเนีย อันนี้เป็นวาสนาของเราแล้ว ถ้าเป็นวาสนาของเราแล้วเนียเราทำของเรา เราตั้งใจทำของเรา ถ้าเราตั้งใจทำของเรานะ คนอื่นเหมือนประสาเรา เราเดินบนถนนเนียเพชร นิล จินดา อยู่เต็มไปหมดเลย คนอื่นเดินข้ามไปนี่ไม่สนใจเลย แล้วเราเดินมาแล้วเราเห็นเพชรนิลจินดา เราก็มองเก็บ เรามีคุณค่ากว่าเขาไหม

นี่ก็เหมือนกันเราเกิดเป็นชาวพุทธ แล้วเราพบพุทธศาสนา พุทธศาสนาสอนให้เราพุทโธ ๆ ๆ เนีย คนอื่นมันเหยียบย่ำกันไปหมด มันก้าวก่ายมันเหยียบข้ามไปหมดเลย มันบอกว่าครี ถ้าสมัยไม่หาเงินให้กู ไม่ให้กูมีความสุข ไม่มีประโยชน์อะไรเลย แล้วเขาก็เหยียบย่ำกันไป แล้วเรามาเนียเราเก็บของเราเราพอใจของเราเรามีวาสนาใหม่

ถ้าเรามีวาสนาเนีย แนะนำอย่างนี้แนะนำ ใครจะว่าใครจะติเตียนยังไรเรื่องของเขา เราทำของเราเห็นไหม คุณคิดว่าพุทโธ ๆ ๆ อยู่ชั่วคราวเนียยังรู้ได้ เนียนั้นสัมผัสได้ด้วยแสงสว่างทั้ง ๆ ที่จิตไม่มีสมาธิเนีย โดยพื้นฐานนะโดยความเข้าใจของเราเนีย คน ๆ นี้มีการศึกษามาก มีการศึกษาเพราะอะไรเพราะเขาบอกว่าเนีย โดยความสัมผัสสมาธิยังไม่เคยสัมผัสเลยเขาก็พูดจริง ๆ ของเขา แล้วเวลาสมาธิไม่เคยสัมผัสเนีย เวลาได้สัมผัสแสงสว่างตอนหลับตา คือว่าเขาประสบการณ์อะไรเขาก็พูดตามความเป็นจริงของเขา

สมาธิเนียยังไม่เคยสัมผัสเลย ขนาดยังไม่เคยสัมผัส แต่เวลาจิตมันปล่อยวางของมัน เขาได้สัมผัสแสงสว่าง แล้วเนียห้วงหน้าพะวงหลัง แล้วชาติหน้าจะเป็นอย่างไร เขาต้องมีพื้นฐานของเขาแล้วเนียอันหนึ่ง ปฏิบัติไปเนียไม่ต้องการให้ไปเจอบุคคลอื่นเป็นผู้ชักจูงไป แสดงว่าเขาเห็นอย่างนี้มานาน เขารู้อย่างนี้มานาน

ฉะนั้นไอ้อย่างนี้มันเป็นประสบการณ์ของชีวิต เวลาหลวงปู่มันนะ เวลาหลวงปู่มันเวลาประพฤติกปฏิบัติไม่มีคนสอน ขนาดว่าเวลาไม่มีคนสอนนะ แล้วเวลาไปเพราะอะไรเพราะทุกคนก็ต้องหวังพึ่งอาจารย์ใช่ไหม ไปหาหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่เสาร์บอกว่า ผมก็สอนท่านไม่ได้ ผมก็ไม่รู้จะสอน ก็รื้อก็ค้นเอาเองสิ เวลาไม่มีคนสอนเนียเราฟังเทศน์หลวงตาทุกคืนนะ หลวงตายังบอกเลยนะ ถ้าไม่มีคนชี้นำ ไม่มีคนสอนเนีย มันจะมากขึ้นได้ยังไง

แล้วในปัจจุบันนะ มีคนสอนมีคนชี้นำอยู่เนี่ย แล้วถ้าไม่มีเนี่ยมันต้องกระเสือกกระสนไป เนี่ย ท่านพูดอย่างนั้นอันหนึ่ง แล้วอย่างนี้ปั๊บนะ คิดถึงว่าตอนที่หลวงปู่มนัสนิพพานแล้วนะ โอ้โฮ เสร้าใจนะ เวลาท่านพูดที่ไรฟังแล้วสะเทือนใจมาก เวลาอยู่ต่อหน้าคนก็ไม่แสดงออก พอหลวงปู่มนัสนะเสียนี้ โอ้โฮ พระเนี่ยนั่งล้อมอยู่เต็มเลย

พอหลวงปู่มนัสนะเสียแล้ว ทุกคนก็ต่างคนต่างจากไป อยู่คนเดียวนะ มานั่งอยู่ปลายเท้านะ ตั้งแต่บัดนี้ไปจะให้ใครสอนเพราะใจดวงนี้มันไม่ลงใครเลย มันสะท้อนใจนะ ใจดวงนี้มันไม่ลงใครเลย แล้วพอผ่านไปแล้วนะ สุดท้ายเห็นไหมพอไปเจอจุดและต่อไม่มีใครสอน ดันรนเอง ท่านพูดบ่อย ถ้าหลวงปู่มนัสนะอยู่ไปบอกปั๊บบาดเดียนั้นเลย แต่นี่เพราะไม่มีใครอยู่ต้องหาเอง ต้องหาเอง เนี่ยมันถึงมาบอกไง ถ้าไม่มีใครชี้นำ มันต้องดันรนเอง แต่มันมีคนชี้นำขนาดไหน

แล้วก็ย้อนไปตอนหลวงปู่มนัสนะไม่มี แล้วนี่พออย่างนี้เขาถึงเป็นห่วง แล้วคนเอาอย่างนี้มันคิดนะ มันจะทำให้เราไม่พอใจ ทำให้เรามั่นคง ฉะนั้นคำว่าพุทโธ ๆ ๆ เนี่ยให้ภาวนาพุทโธไปเรื่อย ๆ เนี่ยมันเป็นพื้นฐานหมด มันเป็นเบื้องต้น ที่แรกเรามองไปแล้วเนี่ยมันเหมือนจะไม่มีประเด็นให้ตอบไง ถ้ามีประเด็นตอบเนี่ยก็ต้องเอาพุทโธมาตั้ง แล้วบอกว่าทำไมต้องพุทโธแล้วพุทโธยังงี้ มันเหมือนพื้นฐานของการปฏิบัติที่จะเริ่มต้น ที่มันจะเป็นไป แล้วมันมีอาการของมันมา หนึ่ง สอง สาม สี่ ห้า หก ตอบหมดแล้วนะ แล้วก็คงไม่มาแล้วนะ ตอบแล้ว เดียวจะให้ลงในนั้น เพราะมาก็พูดอย่างนี้

หญ้าปากคอก การปฏิบัติหญ้าปากคอก การกำหนดพุทโธ ๆ ๆ เนี่ย การปฏิบัติแล้วทุกคนต้องทำยังงี้ ๆ เหมือนเด็กที่มันเขายังไม่ทางวิชาการ เด็กให้มันแค่หัดเขียนอักษรเป็นเนี่ย มันเขียนได้ยากเลย นี่ก็เหมือนกัน เด็กให้เขียนอักษรได้ พอเขียนอักษรได้ ให้รวมคำได้ พอรวมคำได้ เด็กจะเขียนหนังสือได้แล้ว

เริ่มต้นเนี่ยหาใจของตัวเองให้ได้หากระดานดำ แล้วหาใจของตัวเองให้ได้ แล้วหาซอหลักให้ได้เขียนไปที่ใจของตัวเอง ถ้าเขียนเป็นทำเป็นนะ เขียนเป็นทำเป็น ปัญญาของมันเกิดขึ้นมาแล้วเดี๋ยวมันจะก้าวเดินของมันต่อไป แล้วมันจะเป็นประโยชน์กับมัน ทุกคนต้องทำอย่างนั้น พระที่ปฏิบัติมาทุกคน ครูบาอาจารย์ที่ปฏิบัติมาทุกคน ดูหลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มนัส สององค์เป็นอาจารย์ลูกศิษย์กัน ปรึกษากันหาทางออกด้วยกันมาสององค์เนี่ย มีปัญหาที่ปรึกษากันคุยกันเพื่อหาทางไป

แล้วของเราเนี่ยถ้าจิตมีกระดานดำของมัน มีซอหลักของมัน มันเขียนเป็นอักษรได้แล้ว เดียวมันหาช่องทางของมันออกไปได้ ถ้าหาช่องทางของมันออกไปได้เห็นไหม เนี่ยการปฏิบัติมันเป็นอย่างนี้ แต่เริ่มต้นเป็นอย่างนี้ เริ่มต้นยากทุกคนนะ ที่นี้โอ้วง่าย ๆ ๆ ๆ นะ ที่นี้เมื่อก่อนไม่อยากจะย้อนกลับมา

ว่าง่าย ๆ ๆ ๆ มันทำให้คนมักง่าย ถ้าคนมักง่าย คนไม่เอาไหนนะ สังคมคนไม่เอาไหน คนมักง่ายมัน เยอะแยะไปหมด

สังคมคนที่จริงจัง คนที่ตั้งใจ คนที่เอาความจริงจัง มันหาได้น้อย ถ้าหาได้น้อยมันต้องเป็นอย่างนี้ คนพยายามต้องให้มันจริงจัง ต้องพยายามทำมันให้ได้ แล้วจริงจังขึ้นมา มันเครียดนี้ มันทำให้เราปฏิบัติไม่ได้ อันนั้นมันก็เป็น.. เครียดเพราะอะไร เพราะว่าเรามีเป้าหมาย มีกรอบที่ไปบังคับมันจนเกินไป แต่ถ้าเราไม่...นะ เราตั้งใจเราอยากได้ใช่ไหม ใช่ว่าอยากแล้ววางไว้ แล้วทำไปตามข้อเท็จจริงมันเป็นหรือไม่เป็น ให้มันเป็นไปทำตามข้อเท็จจริง อย่างที่มันจะซ้อนไม่ซ้อนเนี่ย เดียวมันจะรู้ของมันเอง

แต่เราไปตั้งเป้าไว้ก่อนใช่ไหม มันเป็นอย่างนั้น มันจะว่างอย่างนั้น มันจะบีบคั้นเราเอง มันเครียด ๆ เพราะเราเครียดเพราะเราอยากได้ผลว่านั่นแหละ แต่ถ้ามันอยากไม่ได้ผล ไม่อยากได้อะไรก็มีเวลาสามวันต้องกลับแล้วเนี่ย แล้วสามวันยังไม่ได้ทำยังงี้ ก็ลืกละเลย ลืกละจะให้มันได้ ไม่ได้ มาปฏิบัติก็ได้บุญแล้ว มาปฏิบัติเราได้ชีวิตอย่างนี้แล้ว ชีวิตใช่ไหม ชีวิตรุกรกขมุล เรากลับมาอยู่กับธรรมชาติ เรากลับมาอยู่กับโคนไม้ เรากลับมาอยู่กับชีวิตปกติของเรา

แต่เวลาเราออกไปทำงานเนี่ย นี่ชีวิตของทางโลก มันต้องมีตำแหน่งหน้าที่การงาน แต่เรากลับมาใช้ชีวิตปกติ ชีวิตของมนุษย์ใจ มนุษย์ก็มีการอยู่การกินอยู่อย่างนี้ เรากลับมาใช้ความเป็นจริงของมนุษย์ ถ้ามนุษย์มันอยู่ของมันได้ ตรงนี้เรากลับมาเพื่อสร้างสมหลักฐานของเรา เพื่อประโยชน์กับเราเนาะ จบเนาะ เอวัง